

แนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิจังหวัดชัยภูมิ
ตามหลักพระพุทธศาสนา
The Guidelines for the Management of Temples in Mueang
Chaiyaphum District, Chaiyaphum Province according to Buddhism

พระครูวิชานกิจโสภณ (สิริปุณโย/บุญทิม)

Phrakru Withankitsopon (Siripunyo/Boontim)

กาญจนพงศ์ สุวรรณ

kanchanapong suwan

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

Master of Arts (Buddhist Studies)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : wwaass455@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 20 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 2 กรกฎาคม 2567

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 กรกฎาคม 2567

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาโดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและสภาพการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยภูมิ 2) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการวัดตามหลักพระพุทธศาสนา 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิ ตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการเก็บข้อมูลในการรวมข้อมูล และจากการสัมภาษณ์กลุ่มเจ้าอาวาส ในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 20 คน โดยมีผู้ปกครองเจ้าคณะจังหวัดเจ้าคณะอำเภอและเจ้าคณะตำบล จำนวน 10 รูป พร้อมผู้เกี่ยวข้องในการบริหารวัดอีก จำนวน 10 คน โดยใช้วิธีการเจาะจงตามประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าจากการศึกษาพบว่า การศึกษาแนวคิดทฤษฎีและสภาพการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยภูมิ มีรูปแบบที่เป็นแนวทางในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและยังต้องประยุกต์หลักธรรมและการจัดการบริหารวัดให้เป็นไปตามสมัยกาล การบริหารจัดการวัดตามหลักพระพุทธศาสนาต้องคำนึงถึงหลักการเดิมที่มีมา ถึงกาลเวลาจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างไรแต่พระพุทธศาสนาก็ยังมีหลักธรรมที่เป็นของเดิม ดังนั้นการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยภูมิ จะต้องยึดหลักเดิมในการเดินหน้าบริหารจัดการวัดไปด้วย แนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิ ที่เป็นไปตามหลักพระพุทธศาสนานั้น ดำเนินการด้วยหลักวิธีการ ตามที่ศึกษาเก็บข้อมูลมาที่มีการบริหารในรูปแบบต่าง ๆ ก็จริงแต่ก็ไม่ละเลยการบริหารแบบเดิม คือการบริหารแบบลูกโซ่ โดยใช้หลักการบริหารจัดการวัดตามหลักพระพุทธศาสนาที่มีอยู่เดิม เป็นแบบจะประยุกต์เปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ต้องกลับมาศึกษารูปแบบเดิมก่อน แล้วค่อย ๆ ปรับการบริหารวัดให้เป็นรูปแบบที่ทันสมัยและใช้ได้จริง

ดังนั้นเจ้าอาวาสในอำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จึงมีการบริหารจัดการวัดที่ยังต้องปฏิบัติ ตามหลักเดิม แต่ก็ค่อยปรับเพื่อให้เข้ากันกับยุคสมัย ตามคำที่ว่าบริหารวัดให้ทันยุคสมัย โดยใช้ หลักการบริหารเดิมเป็นฐานรากในการบริหารวัด

คำสำคัญ: แนวทางการบริหาร, การพัฒนา, เมืองชัยภูมิ,

ADSTRACT

Three objectives of the study were as follows: 1) to study ideas, theories and conditions of the management of the temples in Chaiphum Province, 2) to study the management of temples according to Buddhism, and 3) to present the guidelines for the management of temples in Mueang Chaiphum District according to Buddhism by collecting information from interviewing 20 abbots in Mueang Chaiphum District, Chaiphum Province, 10 ruling monks of the province, districts and subdistricts and 10 related people.

The results of the research found that the study of ideas, the theories and the conditions of the management of the temples in Chaiphum Province is in the form of propagating Buddhism and applying the principles of Dhamma and managing temples according to the period of time. The management of temples according to Buddhism has to be considered the old principles. Although the time changes, Buddhism still has the same principles of the Dhamma. Thus, the management of the temples in Chaiphum Province must use the old principles for further development. The guidelines for the management of the temples in Mueang Chaiphum District according to Buddhism are managed by the principles even in many forms of management as the collected information but do not neglect the old style management, the management of the link of a chain, using the principles of the management according to Buddhism, a traditional form of management. Although there are so many applications and changes, the traditional forms of the management are studied first, then update and real forms of the management are gradually improved. Therefore, the abbots of the temples in Mueang Chaiphum District, Chaiphum Province manage the temples according to the traditional forms and gradually apply to the period of time as saying the update management of temples with the traditional forms as the basis.

Keywords: Management Guidelines, Development, Chaiphum City

บทนำ

สมัยพุทธกาล การบริหารจัดการขององค์กรสงฆ์มีหลักการที่ใช้บริหารคือพระธรรมวินัย ภายหลังพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ได้เกิดปัญหาอุปสรรคความไม่สงบเรียบร้อยขึ้นในการบริหารจัดการองค์กรปกครองคณะสงฆ์โดยพระเถรานุเถระทั้งหลายในสมัยนั้นได้ทำปฐมสังคายนา ทศติยสังคายนา และตติยสังคายนาตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เมื่อใดการบริหารจัดการกิจการในองค์กร

ปกครองคณะสงฆ์ เกิดความไม่เรียบร้อยภายในองค์กรปกครองคณะสงฆ์หรือมีภัยอันตรายจากภายนอก จนเป็นเหตุขัดข้องอย่างรุนแรง เมื่อนั้นการบริหารจัดการกิจการในองค์กรปกครองคณะสงฆ์ จำเป็นต้อง พึงพาอำนาจรัฐมาช่วยจัดการแก้ปัญหาอุปสรรคให้เช่นในสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชเป็นต้น พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในประเทศอินเดียและกระจายไปสู่ประเทศต่างๆ โดยได้รับการสนับสนุน อุปถัมภ์จากพระมหากษัตริย์ในอดีตที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่องและโดยเคารพศรัทธาอย่างหาประมาณมิได้ ส่วนประเทศไทยเรานั้นได้นับถือพระพุทธศาสนามาเป็นเวลานาน ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) พระองค์ทรงถวายความอุปถัมภ์จัดระบบการปกครองคณะสงฆ์ครั้งแรกโดย การตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์รัตนโกสินทร์ศก 121 ภายหลังต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล (ร.8) ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 โดยยกเลิกฉบับแรกนั้น

พระสงฆ์ในฐานะเจ้าอาวาสมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัด ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กรมการศาสนา, 2540) พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าอาวาส หรือผู้รักษาการแทนเจ้าอาวาส มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบงานด้านการปกครองตนเอง และ การปกครองวัด 4 ฐานะ ดังนี้คือ

1. มีบทบาทหรือหน้าที่รับผิดชอบฐานะเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ด้วยการดูแลบริหารกิจการของวัดและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวลาเดียวกัน

2. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นผู้แทนวัด เจ้าอาวาสและพระภิกษุที่อยู่ในวัด ช่วยกันประชาสัมพันธ์กิจกรรมทางวัดที่ได้จัดขึ้นในแต่ละครั้ง

3. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นพระสังฆาธิการ ด้วยการดูแลรับผิดชอบตามหน้าที่ และบริเวณการปกครองของตนเอง

4. มีบทบาทหรือหน้าที่ต้องรับผิดชอบฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไปมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายมหาเถรสมาคม และกฎหมายทางบ้านเมือง

พระสังฆาธิการในฐานะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีบทบาทและหน้าที่ใน 4 ฐานะข้างต้นแล้วยังมีหน้าที่ในการบริหารจัดการให้เป็นไปตามความมุ่งหมายและตรงตามวัตถุประสงค์แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 และกฎหมายโดยไม่ขัดต่อพระธรรมนูญด้วย (พระครูสิริอาภากร อ่ำภา, 2550)

ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ ในมุมมองของคณะสงฆ์ จัดเป็นหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ผ่านการปกครองคณะสงฆ์โดยหลัก คือ การปกครองตามพระธรรมนูญ และให้กฎหมายหรืออำนาจรัฐเป็นหลักสนับสนุน โดยเฉพาะเมื่อก้าวถึงประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อรัชกาลปัจจุบันได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และต่อมาในปี พ.ศ. 2535 ได้ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ใช้อยู่ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ทั้งสองฉบับนี้ เป็นฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันที่ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์ และเป็นหลักในการจัดระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ด้วย และต่อมาก็ได้กำหนดให้มีเถรสมาคมออกข้อบังคับวางระเบียบออก คำสั่ง มีมติและออกประกาศโดยไม่ขัดหรือแย้งกับกฎหมายและพระธรรมนูญ (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546, 225-255)

คณะสงฆ์ได้มีบริหารจัดการภายใต้หลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์อย่างไร ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชุมชนและสังคมในพระพุทธศาสนา ที่เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในความเรียบร้อยดีงามและปลอดภัย ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการที่จะประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารควรยึดหลักธรรมาธิปไตย

แผนงานของการปฏิรูปกิจการทางพระพุทธศาสนาไว้ 6 ด้าน ดังจะมีตามลำดับ งานการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือ งานการปกครอง งานศาสนศึกษา งานการสังคมสงเคราะห์ งานการเผยแผ่ การสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ นับได้ว่าเป็นงานสังคมสงเคราะห์ ที่ทำให้องค์กรพระสงฆ์ มีคุณภาพต่อการสาธารณสงเคราะห์โดยทั่วไป เป็นการกิจการจัดการที่มีความสามัคคีอย่างยิ่ง แต่ก็ยังปรากฏว่าอุบาสกอุบาสิกาที่มีความรู้จัก มีความเข้าใจกิจการงานคณะสงฆ์ของจังหวัดชัยภูมิไม่มาก หากอุบาสกอุบาสิกาได้เรียนรู้จึงได้ศรัทธางานกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดชัยภูมิในด้านต่าง ๆ มากขึ้น จะทำให้ต้องมีแนวคิดการจัดการ มีแนวทางการปฏิบัติ การสื่อสาร การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดชัยภูมิอย่างเป็นระบบ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของจังหวัดชัยภูมิสำคัญ

การบริหารและจัดการในพุทธศาสนาประกอบด้วย บุคคลที่เรียกว่าพระภิกษุ พระภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา โดยถือว่า ภิกษุ คือผู้ที่ออกบวชทั้งชายและหญิงนั้นเป็นผู้ที่มีภาระทางครอบครัว และกิเลสส่วนหยาบได้ปลดปล่อยแล้ว ได้ออกมาเป็นผู้ที่เสียสละศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาจิตของตน แล้วออกไปสอนธรรมแก่ผู้ที่มีภาระหนักทั้งหลาย ดังนั้น บุคคล 4 เหล่าดังกล่าว จึงตรงกับองค์กรสมัยใหม่ที่องค์กรคือระบบทางสังคม และองค์กรประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป คณะสงฆ์จังหวัดชัยภูมิเห็นว่า บุคคลในองค์กรนั้นจะต้องมีปัญหา คือ การรู้แจ้งในเรื่องราวหรือกิจกรรมนั้น ๆ ฉะนั้นเจ้าอาวาสที่จะแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสจะต้องผ่านการศึกษาในระดับหลักสูตรประกาศนียบัตรการบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ป.บ.ส.) จึงจะสามารถแต่งตั้งให้เป็นเจ้าอาวาสได้ ซึ่งก็ตอบสนองนโยบายของคณะสงฆ์

แต่อย่างไรก็ตามจังหวัดชัยภูมิก็มีหลักการปกครองคณะสงฆ์ โดยยึดพระธรรมวินัยเป็นหลักขั้นอุดมการณ์ และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เป็นหลักจัดรูปแบบและระเบียบการปกครอง โดยทางราชอาณาจักรได้ตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ให้จัดรูปแบบการปกครองระดับต่าง ๆ และในพระราชบัญญัติ ได้ให้อำนาจจัดหลักเกณฑ์และวิธีการดำเนินกิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาไว้ตามความเหมาะสม แต่มีให้ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและกฎหมาย เพราะจุดยืนของคณะสงฆ์คือพระธรรมวินัยและกฎหมาย ดังนั้น จึงมีบทบัญญัติเพื่อการดำเนินกิจการคณะสงฆ์ในรูปแบบต่าง ๆ มีกฎหมายเถรสมาคมกฎ กระทรวง และบทบัญญัติอื่น

กฎหมายที่ให้อำนาจจัดระบบการปกครองนั้น ได้กำหนดให้ถือว่าผู้ปกครองคณะสงฆ์และไวยาวัจกร เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา โดยขัดแย้ง พระสังฆาธิการทุกรูป จึงต้องมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานเหมือนกับข้าราชการของแผ่นดินอีกส่วนหนึ่งด้วย และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับ ต้องเป็นไปโดยถูกต้องตามหลักนิติธรรม ต้องยึดความถูกต้อง สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรม เป็นหลักการจะเป็นเช่นนั้นได้ ต้องอาศัยความรู้ความฉลาดและความสามารถเป็นเครื่องมือ ดังนั้น พระสังฆาธิการและเลขานุการต้องศึกษาต้องทบทวนให้เกิดความเข้าใจตามลำดับ ให้เข้าใจในความเฉพาะบทและแนวปฏิบัติได้อย่างชัดเจน

ความสำคัญของการบริหารจัดการวัดในจังหวัดชัยภูมินั้นมีดังต่อไปนี้

1. ทำให้เกิดความมีระเบียบของภิกษุสงฆ์และสามเณรภายในวัด
2. ช่วยให้การดำเนินงานต่างๆที่จะพัฒนาวัดเป็นไปอย่างมีระบบระเบียบ
3. ทำให้มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในวัดและนอกวัด เช่น บุคลากร เงิน วัสดุ และอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพตลอดจนเกิดประโยชน์สุขกับทุก ๆ ฝ่าย
4. ทำให้วัดอุปการะสงฆ์ต่าง ๆ ที่วัดตั้งเป้าหมายประสบผลสำเร็จทุกคนพอใจ
5. ให้วัดและองค์กรคณะสงฆ์ทุกระดับมีความเข้มแข็งมั่นคง

6.การบริหารวัดที่ดีนั้นสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีต่อการพัฒนาชุมชนได้และสามารถสร้างชุมชน และสังคมประเทศชาติบังเกิดความพัฒนาเจริญรุ่งเรืองได้

การบริหารงานของวัดว่า เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการทำให้วัดสามารถพัฒนาไปในแนวทางที่ถูกต้อง กล่าวคือ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรมีความรู้ความสามารถ ทำให้ภิกษุสงฆ์ สามเณรปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย ทำให้วัดสามารถทำหน้าที่เผยแผ่วิถีชีวิตที่ประเสริฐสู่สังคม ทำให้ประชาชนรู้สึกว่าวัดเป็นของชุมชน ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางการศึกษาเล่าเรียน และทำให้วัดมีความร่มรื่นเป็นที่ป็นนันทนาการของประชาชน(พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุศลจิตโต)2543 : 101)

วัดในจังหวัดชัยภูมิมิมีความหลากหลายในด้านของการพัฒนา เพื่อเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและยังเป็นที่ให้ความรู้ในเรื่องของหลักการดำเนินชีวิต เพราะในสมัยปัจจุบันพระพุทธศาสนามีสถานที่ในเรื่องของการให้ความรู้มากมายแต่ อย่างไรก็ตามว่าวัดถือว่าเป็นสถานที่ของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ดังนั้นวัดทางพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นแก่นสำคัญ เมื่อบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้วก็เกิดความอยากรู่ว่าพระพุทธศาสนา สอนอะไรจึงทำให้เกิดมีวัดในทางพระพุทธศาสนาที่มีการจัดรูปแบบ จัดการบริหารแบบนี้ สิ่งที่ปรากฏให้เขาเห็นนั้นจะทำให้ บุคคลนั้นหรือชนกลุ่มนั้นเข้ามาศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้นแล้ววัดในจังหวัดชัยภูมิจะต้องมีการจัดการ ในการบริหารวัดให้อยู่ในระบบการบริหารคณะสงฆ์แล้ว ยังต้องมีการบริหารตามหลักทั้งหกด้าน และหลักพระธรรมวินัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิจังหวัดชัยภูมิตามหลักพระพุทธศาสนา” ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารการจัดการวัดในอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบการสัมภาษณ์ จากนั้นได้สรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

การจัดการวัดเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา

การจัดการวัดเพื่อให้เกิดความสอดคล้องตามหลักพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบการบริหารจัดการวัดทางพระพุทธศาสนา อาจจะมีรูปแบบเฉพาะที่ต้องเป็นไปตามสภาพของของความเป็นอยู่พระพุทธศาสนาจะว่ามีรูปแบบในการบริหารวัดอยู่อย่างไร แต่ตามที่เราเห็นปรากฏในปัจจุบันจะเห็นว่า วัดที่มีอยู่ก็เป็นการพัฒนาให้สอดคล้องกันกับยุคสมัยอยู่แล้ว และจะมีการสร้างอาคารที่พักต่าง ๆ ก็เป็นการปรับให้เขากับยุคสมัยอยู่แล้ว แต่อาจจะมีหลายอย่างที่ไม่ได้มีอยู่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แต่ก็มีอยู่ในหนังสือธรรมบทที่พระสงฆ์ได้เรียนกัน ฉะนั้นแล้วการบริหารจัดการวัดจึงต้องมีการพิจารณา ทั้งแนวคิดของเจ้าอาวาส และคณะกรรมการของวัดจะต้องฟังเสียงของคนในชุมชน

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นให้ผู้ที่ต้องการความจริงและความรู้เข้ามาศึกษาปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นแล้วการจัดการวัดเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันกับหลักเดิม คือ ความหมายของวัดที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นพระพุทธศาสนา การเปลี่ยนแปลงของสังคมจากการบริหารจัดการวัด ฉะนั้นวัดเป็นสถานที่ที่สงบจากอบายมุข ด้วยสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และบางวัดก็อยู่ในท่ามกลางความโกลาหลของผู้คนสังคมที่วุ่นวาย เพราะเป็นวัดที่อยู่ในตัวเมือง เพราะฉะนั้นรูปแบบการจัดการจะต้องมีความยืดหยุ่นและทันสมัยด้วย อีกอย่างก็จะต้องไม่ทิ้งความเป็นของเก่าที่ควรอนุรักษ์

วัดตามความเข้าใจของชาวพุทธ หมายถึง สถานที่พักอาศัยของพระสงฆ์ทางพระพุทธศาสนา แต่ในสมัยปัจจุบันวัดเป็นหลายอย่าง และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวด้วย เพราะบางวัดมีการบริหารจัดการในรูปแบบของการเรียนรู้ซึ่งก็จะหนีไม่ได้ในเรื่องของการจัดการผู้คน ฉะนั้นแล้วเจ้าอาวาสที่อยู่ในวัดนั้น ๆ จะต้องมีความรู้ในเรื่องของการจัดการอย่างดี

การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องปกติในการพัฒนา เพราะฉะนั้นการบริหารจัดการวัดกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นให้เห็นอยู่ตลอดเวลาในสังคมไทยเรา เพราะหากจะดูให้ดีแล้วพระสงฆ์กับสังคมไทยเป็นอะไรที่มีอยู่คู่กันมาตลอด วัดจึงต้องมีการบริหารจัดการในรูปแบบต่าง ๆ และเจ้าอาวาสก็จะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการวัดเป็นอย่างดี และหลักเดิมของคำว่าวัดคือการแสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติตามความหมายเดิม แต่เมื่อสมัยกาลเวลาเปลี่ยนแปลงวัดจำเป็นต้องปรับในเรื่องการเป็นอยู่

จากการศึกษาหลักการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิ

จากการศึกษาหลักการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิ ตามรูปแบบการบริหารจัดการวัดทางพระพุทธศาสนา จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีวัดในทางพระพุทธศาสนามากมาย และในตัวเมืองชัยภูมิเองก็มีวัดอยู่หลายวัดเช่นกัน ด้วยความที่วัดอยู่ในตัวเมืองที่มีความหลากหลายดังนั้นแล้ววัดที่อยู่ในเมืองจึงต้องมีรูปแบบแนวคิด โครงสร้างในการบริหารจัดการวัดที่ตั้งอยู่ในตัวเมืองก็จะเป็นอะไรที่แตกต่างจากการบริหารวัดตามชนบทเพราะฉะนั้น วัดที่อยู่ในตัวเมืองจะต้องมีกฎระเบียบในการบริหารจัดการพระสงฆ์ที่อาศัยอยู่ในวัด และสิ่งสำคัญที่สุดในฐานะที่เป็นเจ้าอาวาสจะต้องเข้าใจพระลูกวัดด้วย และเข้าใจผู้ที่เข้ามาวัดด้วย วัดที่อยู่ในตัวเมืองจึงจำเป็นต้องมีมาตรการในการรักษาความปลอดภัยของผู้ที่อยู่อาศัย และเจ้าอาวาสเองด้วย ดังนั้นจะต้องมีกฎระเบียบที่เข้มงวด จึงจะสามารถปกครองได้เป็นอย่างดี

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพระสงฆ์ และเป็นจังหวัดหนึ่งที่พระสงฆ์สามารถขบถเองได้ตามที่หลายท่านได้เห็นละพอบได้ยินกันบ้าง และสิ่งนี้เองที่เป็นประเด็นในการบริหารของคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ ถ้าหากจะมองดูในเรื่องของการขบถของพระสงฆ์แล้ว สิ่งที่จะต้องสังเกตคือการเดินทางของพระสงฆ์เอง และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ด้วย ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่แต่ละครั้งจำเป็นต้องเดินทางด้วยรถ บางวัดมีรถแต่ไม่มีคนขับ พระท่านเองจึงต้องขับเอง สิ่งนี้เองที่จะต้องมีการนำมาเป็นข้อมูลในการจัดการ เจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ ต้องคอยสอดส่องพร้อมกับทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาเรื่องพระขบถในจังหวัดชัยภูมิ

พระสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิจะบริหารจัดการวัดกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างไรเป็นเรื่องที่เราทุกคนในฐานะ ชาวพุทธเรามีความห่วงใยในความเป็นพุทธของเราและห่วงใยในวัด ซึ่งเป็นสถานที่สำคัญ เพราะฉะนั้นแล้วสังคมจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรไม่สำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญพระที่จำพรรษาอยู่ในวัดไม่ว่าจะเป็นเจ้าอาวาสและพระลูกวัด จะต้องไม่ทิ้งหลักธรรม และการจัดการวัดในรูปแบบเดิม ๆ เด็ดขาด

จังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดที่มีภูมิประเทศเป็นภูเขาเป็นส่วนมาก มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำถิ่นอยู่แล้ว และยังมีวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลาย หากจะกล่าวถึงเราจะทำอย่างไรให้พระพุทธศาสนา มีความมั่นคงเจริญรุ่งเรืองอยู่คู่จังหวัดชัยภูมิ นั้นชาวจังหวัดชัยภูมิจะต้องรักษาความเป็นเอกลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาที่ตั้งามให้ได้ สิ่งสำคัญอุบาสกและอุบาสิกา จะต้องเอาใจใส่ศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เป็นอย่างดี

5.1.3 การปรับวิธีการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิในปัจจุบัน

วัดในจังหวัดชัยภูมิมีความหลากหลายในด้านของการพัฒนา เพื่อเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและยังเป็นที่ให้ความรู้ในเรื่องของหลักการดำเนินชีวิต เพราะในสมัยปัจจุบันพระพุทธศาสนามีสถานที่ในเรื่องของการให้ความรู้มากมายแต่ อย่างไรก็ตามว่าวัดถือว่าเป็นสถานที่ของพระพุทธศาสนาอยู่แล้ว ดังนั้นวัดทางพระพุทธศาสนา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นแกนสำคัญ เมื่อบุคคลที่ไม่ได้อยู่ในพระพุทธศาสนาเข้ามาแล้วก็เกิดความอยากรู้ว่าพระพุทธศาสนา สอนอะไรจึงทำให้เกิดมีวัดในทางพระพุทธศาสนาที่มีการจัดรูปแบบ จัดการบริหารแบบนี้ สิ่งปรากฏให้เขาเห็นนี้ละจะทำให้ บุคคลนั้นหรือชนกลุ่มนั้นเข้ามาศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ฉะนั้นแล้ววัดในจังหวัดชัยภูมิจะต้องมีการจัดการ ในการบริหารวัดให้อยู่ในระบบการบริหารคณะสงฆ์แล้ว ยังต้องมีการบริหารตามหลักทั้งหกด้าน และหลักพระธรรมวินัย

การปรับวิธีการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิ สร้างความเข้าใจให้กับชุมชนที่อยู่รอบ ๆ วัดเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด และมีความเป็นพระพุทธศาสนา ชาวพุทธจะเข้าใจวัดได้ดีก็จะต้องมีความเข้าใจหลักธรรมเป็นสำคัญ ดังนั้นแล้ววัดในจังหวัดชัยภูมิจะต้องมีรูปแบบและกระบวนการในการบริหารจัดการ วัดในจังหวัดชัยภูมิเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพระสงฆ์ และเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพระสงฆ์สามารถขับรถเองได้ ตามที่หลายท่านได้เห็นสละพอได้ยินกันบ้าง และสิ่งนี่เองที่เป็นประเด็นในการบริหารของคณะสงฆ์ในจังหวัดชัยภูมิ ถ้าหากจะมองดูในเรื่องของการขับรถของพระสงฆ์แล้ว สิ่งที่จะต้องสังเกตคือการเดินทางของพระสงฆ์เอง และการปฏิบัติหน้าที่ของพระสงฆ์ด้วย ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่แต่ละครั้งจำเป็นต้องเดินทางด้วยรถ บางวัดมีรถแต่ไม่มีคนขับ พระท่านเองจึงต้องขับเอง สิ่งนี่เองที่จะต้องมีการนำมาเป็นข้อมูลในการจัดการ เจ้าอาวาสในวัดนั้น ๆ ต้องคอยสอดส่องพร้อมกับทำอย่างไรจึงจะแก้ปัญหาเรื่องของพระขับรถในจังหวัดชัยภูมิได้ ประเด็นของพระภิกษุสงฆ์ขับรถในจังหวัดชัยภูมิ มีมานานแล้วแต่ การบริหารจัดการก็ต้องมีความสอดคล้องกันกับกฎหมายทางโลก แต่เรื่องหลักของพระวินัยก็ต้องมองดูว่าความจำเป็นของพระที่ต้องขับรถเอง

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย จากการศึกษาข้อมูลตามลำดับ ในเรื่องของการจัดการบริหารวัดของอำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ จึงสามารถเห็นได้ว่าการบริหารวัดในจังหวัดชัยภูมิมีความเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดชัยภูมิ และยังได้รู้ด้วยว่าถึงแม้การบริหารจัดการวัดให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง ที่จัดว่าเป็นแนวทางแบบพระพุทธศาสนา แต่ก็ยังเห็นว่าวัดแล้วเจ้าอาวาสในวัด ก็ต้องมีความยืดหยุ่นในการบริหาร เพราะบางเรื่องจะต้องบริหารบนความรู้สึกลับแบบเดิม ๆ ของชาวบ้านในวัดนั้น ๆ แต่ตามที่ได้สัมภาษณ์มาก็จะเห็นว่า ความเชื่อเก่าที่บางครั้งพระภิกษุที่เป็นเจ้าอาวาสใหม่ก็ต้องปรับความเข้าใจให้ถูกกันกับชาวบ้านให้ได้

เพราะฉะนั้นแล้วแนวทางในการการบริหารจัดการวัดกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมควรเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องเป็นแบบแผนไม่สร้างความไม่เข้าใจให้กับชุมชน พร้อมกับที่จะต้องเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาของชุมชน และอุบาสกอุบาสิกา ในความเป็นพระพุทธศาสนาอย่างสร้างสรรค์ในรูปแบบทางสายกลาง เป็นไปพระพุทธศาสนาที่เป็นไปตามสมัยนิยม ดังนั้นแล้วพระพุทธศาสนาจะอยู่ได้ก็ขึ้นอยู่กับพุทธบริษัทที่เป็นบุคคลผู้นำพาหลักธรรมที่เป็นหลักพระพุทธศาสนา มาบูรณาการกับชีวิตทั้งในการดำเนินชีวิตประจำวัน ด้วยรูปแบบของการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและกลุ่มคนรอบข้าง พระพุทธศาสนาจะต้องมีการบริหารจัดการอย่างจริงจังไม่เพียงแต่ว่ารอให้เหตุเกิดก่อนแล้วมาแก้ไข เพราะฉะนั้นแล้วการที่พุทธบริษัททั้งสี่ จะบริหารจัดการวัดในรูปแบบ

ที่ทันสมัย จะต้องไม่ทิ้งหลักความถูกต้องด้วย จังหวัดชัยภูมิ มีวัดที่หลากหลายในด้านการบริหาร แต่ วัดแต่ละวัดก็ไม่ละทิ้งความเป็นพระพุทธศาสนาจนทำให้เกิดความไม่ชัดเจนในเรื่องการบริหารจัดการ เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำถิ่นของเราชาวชัยภูมิ การวางแผนพระพุทธศาสนา คือ การประพฤติปฏิบัติตนเองให้อยู่ในศีลในธรรม ไม่ละเมิดหลักธรรมคำสอน

การที่จะให้พระพุทธศาสนานั้นคงได้นั้นจะมีอยู่หลายอย่างด้วยกัน แต่สิ่งที่เป็นหลักใหญ่ในการ ดำรงไว้ซึ่งความเป็นพระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีการบริหารจัดการเป็นอย่างดี เจ้าอาวาสก็ต้องมีความสามารถในการบริหาร และความรู้ทั้งทางด้านหลักธรรมและพระวินัย และความรู้ทางโลกด้วย เป็นการดี พระสงฆ์จะมีความสามารถในการบริหารจัดการบุคคล การบริหารจัดการวัดต้องอาศัยปัจจัย และองค์ประกอบหลายอย่างพระพุทธศาสนามีพุทธบริษัททั้งสี่ ช่วยในการบริหารวัดไม่ได้ให้แต่เจ้า อาวาสเพียงผู้เดียว และไม่ได้ส่งภาระให้พระสงฆ์ การบริหารวัดต้องมีองค์ประกอบตามที่กล่าวมาแล้ว และจะต้องไม่ทิ้งหลักเดิมคือธรรม และมีแนวทางการปฏิบัติเพื่อการบริหารจัดการวัดที่ดีด้วยการ เคารพตามลำดับอายุพรรษา อุบาสกอุบาสิกาก็ต้องช่วยกันสอดส่องดูแลพระภิกษุสงฆ์เป็นอย่างดี พระสงฆ์ก็ต้องมีความอนุเคราะห์ด้วย

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิจังหวัดชัยภูมิตามหลัก พระพุทธศาสนา” มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

จากการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการวัดในอำเภอเมืองชัยภูมิจังหวัดชัยภูมิตามหลัก พระพุทธศาสนา จากการที่ได้ศึกษาและลงพื้นที่เก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เห็นถึงประเด็นในการบริหาร จัดการวัด ดังนั้นเพื่อจะได้ศึกษาตามประเด็นต่าง คือ

ศึกษารูปแบบกระบวนการจัดการวัดตามหลักมหาประเทศสี่

ศึกษาการบริหารจัดการกระบวนการโน้มน้าวเพื่อสร้างความศรัทธาต่อชุมชน

ศึกษาการให้ความร่วมมือของชุมชนที่มีต่อวัด

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539) พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กรมการศาสนา,(2540)“คู่มือพระสังฆาธิการ ว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระ

ศาสนา”,กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา

กองแผนงาน กรมการศาสนา (2542).กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วย

พระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์,กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา

พระครูสิริอาภากร อ่ำภา,(2550)“บทบาทเจ้าอาวาสด้านการปกครองและด้านการเผยแผ่ศาสนา

ธรรม:กรณีศึกษาเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่),

เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย,

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุทรไพศาล,

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต),(2549) พุทธวิธีการบริหาร, (กรุงเทพมหานคร :

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระศรีปริยัติโมลี (สมชัย กุสลจิตโต),(2543), การเมืองมิใช่เรื่องของสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : เรือน
แก้วการพิมพ์, หน้า 101.

Fremont E. Kast & Janes E. (1979) Rosewzweig. organization & Management (New
York) : McGraw-Hitt,

<https://www.watmoli.com/wittaya-two/1821/>